



מר אמיר אלשטיין
יו"ר הוועד המנהל

מר יוחנן פלסטר
נשיא

מר ברנד מרכוס
יו"ר בינלאומי

פרופ' גרהרד קספר
יו"ר המועצה הבינלאומית

ד"ר ג'ורג' שולץ
יו"ר של כבוד

חברי הוועד המנהל

מר חן ליכטנשטיין
גב' מול מועלם
מר טלי מרידור
מר אבינועם נאור
עו"ד אבי פישר
מר אביעד פרידמן
ד"ר מיכל צור
פרופ' זאב צחור
מר יוסי קוצ'יק
מר עימאד תלחמי

המועצה הבינלאומית

השופטת רוזלי טילברמן אבלה, קנדה
ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב
פרופ' ורנון בוגדנוב, בריטניה
השופטת דורית ביניש, ישראל
השופט סטיבן ברייד, ארה"ב
ד"ר איימי גוטמן, ארה"ב
ד"ר ג'וזף ג'ופה, גרמניה
השופטת דליה דורנר, ישראל
פרופ' רונלד דניאלס, ארה"ב
השגריר צ'ארלס היל, ארה"ב
פרופ' משה הלברטל, ישראל
פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב
פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב
פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה
השופט אברהם סופר, ארה"ב
מר ברט סטפנס, ארה"ב
פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב
פרופ' גבריאלה שלו, ישראל
השופט מאיר שמגר, ישראל

סגני נשיא

ד"ר ישי ג'סי (פרס), אסטרטגיה
פרופ' מרדכי קרמיניצר, מחקר
פרופ' ידידיה צ' שטרן, מחקר

עמיתים בכירים

אלוף (מיל') עמית אילון
פרופ' חנוך דגן
פרופ' תמר הרמן
פרופ' עמית כהן
פרופ' שאר ליפשיץ
פרופ' יותם מרגלית
פרופ' יובל פלדמן
פרופ' גדעון רהט
פרופ' יובל שני

מייסד ונשיא לשעבר

ד"ר אריק כרמון

הנדון: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מוסד הפועל לטובת מדינת ישראל), התשע"ז-2017

מחר תעלה ההצעה שבנדון לדיון בוועדת הכספים של הכנסת. אנו מבקשים להתנגד להצעת החוק.

הצעה זו מבקשת לפגוע בחופש הביטוי וההתאגדות של ארגוני זכויות אדם בישראל, ככל שהם פועלים "נגד מדינת ישראל בעולם", בין השאר באמצעות קריאה לחרם או פרסום מידע המבסס טענה כאילו מדינת ישראל מבצעת פשעי מלחמה. במדינה דמוקרטית יש לאפשר חופש ביטוי גם לביטויים מקוממים כגון קריאה לחרם, וכן לאפשר חשיפת עוולות ופשעי מלחמה ככל שעולים חשדות בדבר התרחשותם. ההצעה גם מבקשת לפגוע בפעילותם של ארגונים שעוסקים במי שאינם אזרחי ישראל, ובכך לפגוע בפעילות עמותות העוסקות במבקשי מקלט ועובדים זרים, שהם מהאוכלוסיות החלשות ושזכויותיהן הם הפגיעות ביותר בחברה הישראלית או עמותות הפועלות למען מטרות הומניסטיות מחוץ לישראל.

ההצעה תפגע קשות בדימויה הדמוקרטי של ישראל, שיתכנס לרשימת הלא מחמיאה של מדינות הרודפות ארגוני זכויות אדם.

מהות המוצע בהצעת החוק

- לפי הצעת החוק, בהגדרת "מוסד ציבורי" לענין ההכרה לצורכי מס בתרומות, יתווסף "ובלבד שהמוסד הציבורי אינו פועל נגד מדינת ישראל בעולם; לענין זה יראו מוסד ציבורי המפרסם פרסומים המאשימים את מדינת ישראל בביצוע פשעי מלחמה וכן מוסד ציבורי המשתתף בקריאה לחרם על מדינת ישראל או





מי מאזרחיה כמוסד ציבורי הפועל נגד מדינת ישראל בעולם". בכך יהיה, כמובן, לפגוע בתרומות לארגונים הנופלים תחת הגדרה זו.

2. כמו כן, להגדרת "מטרה ציבורית" תתווסף "והכל בלבד שהיא בזיקה ישירה לאזרחי מדינת ישראל או יהדות התפוצות" ומכאן שגוף שהוא מוסד ציבורי ופועל בישראל אך עוסק במי שאינם אזרחים ישראלים לא יוכל לזכות בהכרה זו ובכך ייפגעו הכנסותיו מתרומות.

באשר ל"פעולה נגד מדינת ישראל בעולם"

3. יש לומר ראשית כי אין אנו תומכים בפעילות כנגד ישראל בעולם, או בקריאה לחרם כנגדה. ההיפך, אנו מתנגדים בכל לבנו לפעילות כזו.

4. יחד עם זאת, חופש הביטוי, ובמיוחד חופש הביטוי הפוליטי, נבחן דוקא באותן אמירות מקוממות וקשות ולא באמירות שבקונצנוס. הצעת החוק מבקשת לפגוע בחופש ההתאגדות והביטוי של עמותות שהמסר שלהן מאתגר את הקונצנוס בישראל.

5. השאלה מי פוגע ומה פוגע במדינת ישראל היא שאלה הנתונה לויכוח. מה שנראה לאחד כפגיעה במדינה יכול להחשב פעולה בעד המדינה בעיני העושה. קצרה מאד הדרך בין ביקורת על ממשלת ישראל ומדיניותה ובין טענות על "פגיעה במדינה ישראל בעולם". זו הסכנה במתן סמכות לפגוע בחופש הביטוי וחופש ההתאגדות באמצעות הגדרות עמומות שיש בהן אלמנט פוליטי מובהק.

6. גם ההגדרה הספציפית בהצעת החוק טומנת בחובה נסיון להשתקה של מסרים שאינם, במהותם "פגיעה במדינת ישראל". האם עמותה החושפת מקרים של ביצוע פשעי מלחמה על ידי ישראל "פוגעת במדינת ישראל" או למעשה שומרת על מוסריותה ומונעת ממנה להתדרדר להעמדה לדין בערכאות בינלאומיות? כמו כן, בשל ההגדרה הרחבה ב"חוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם" גם קריאה לחרם בהקשר להתנחלויות עלולה להתפס כקריאה ל"חרם על מדינת ישראל". קריאה כזו, גם אם רואים בה מעשה מקומם היא חלק לגיטימי מהויכוח הפוליטי בישראל, ואסור לנסות להשתקה בכח החקיקה.

באשר ל"זיקה ישירה לאזרחי מדינת ישראל וליהדות התפוצות"

7. ההצעה מבקשת, בתוספת תניה זו, לפגוע בתמיכה הכספית בעמותות שעיקר עיסוקן אינו באזרחי ישראל. כך למשל, עמותה העוסקת בזכויות אדם של מבקשי מקלט הנמצאים בישראל, או של עובדים זרים, תפגע בתקציבה בשל תנאי זה.
8. קשה להפריז בפגם המוסרי הקשה העומד מאחורי תניה כזו. ארגונים כנ"ל עוסקים בזכויותיהם של בני האדם הנמצאים בתחתית הסולם החברתי – וזאת דווקא משום שהם לא נהנים מכל סל הזכויות להם זוכה אזרחי ישראל. לא בכדי חוק יסוד כבוד האדם וחירותו עוסק בזכויות אדם המוקנות לכל אדם. הנסיון העומד מאחורי ההצעה, לפגוע בכבשת הרש, שהן העמותות המבקשות לדאוג לזכויותיהם של מי שאינם אזרחים ישראלים אך נמצאים בישראל, יפגע בעקיפין קשות בזכויותיהם של הזקוקים יותר מכל לעזרה כזו. יפים דבריו של השופט אדמונד לוי ז"ל (בג"צ 4542/02 עמותת קו לעובד נ' ממשלת ישראל): *"אך אל לה למצוקתם של עובדים אלה מלהפוך עבורנו קרדום לחפור בו. חלילה לנו מהפיכת עוניים מנוף לפגיעה בלתי-מבוקרת ובלתי-מידתית בזכויות-יסוד. אנו, בעיקר אנו – שטעמה המר של גלות אינו זר לנו – הלוא ידענו את נפש הגר, שגרים היינו בארץ מצריים (שמות כ"ג, ט)."*
9. אין גם סיבה טובה לפגוע בעמותה ישראלית הפועלת למען מטרות הומניסטיות מחוץ לישראל, בעיקר לטובת מי שנתונים למצוקה קשה מחוץ לישראל, כדוגמת אמהות וילדים בסוריה. מדינת ישראל אינה אי מנותק מן העולם וממשפחת האדם. אין מחויבות אמתית לזכויות אדם אם אין מאמצים את האופי האוניברסלי של זכויות אלה, "המחייב לנהוג איש ברעהו ברוח של אחווה" (סעיף א בהכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם, מ-10 בדצמבר 1948). חוק חינוך ממלכתי מצווה לחנך ל"אהבת אדם", והכוונה היא לכול אדם שנברא בצלם. לא סביר שמי שהתחנכו כהלכה, ופועלים ברוח משנת-לימודים, ימצאו עצמם כמושאים של דה-לגיטימציה מטעם המדינה. המורשת הציונית היא הומניסטית במובהק, ואל לו למחוקק הישראלי לחתור תחת מורשת זו.

ההצעה תגרום נזק לתדמית ישראל בעולם ותקדם הליכים משפטיים נגדה בפורומים בין לאומיים

10. ההצעה באה בהמשך להצעות רבות שחלקן כבר עברו כגון "חוק השקיפות" (שכפי שהזהרנו, וכפי שהולך ומתברר בעליל כי נשא את שם השקיפות לשוא) וחלקן בתהליכי חקיקה כאלה ואחרים, תכניס את ישראל לחברה מפוקפקת של מדינות הפוגעות בחופש הפעילות של ארגוני זכויות אדם, כגון רוסיה ו-ונצואלה (אם כי החוקים שם חמורים יותר ופוגעים בעצם המימון).

11. בדברי ההסבר להצעות קודמות, ובטעמים שמעלים לעתים התומכים בהצעות דומות נאמר כי מטרתן "להילחם בתופעת הדה-לגיטימציה של מדינת ישראל בעולם". ההיפך הוא הנכון. **הצעות חוק אלה, אם חלילה תאושר אחת מהן כחוק, יפגעו קשות בתדמיתה של ישראל כמדינה דמוקרטית, לנזק דיפלומטי רב ולירידה בדרוג הבינלאומי של ישראל כדמוקרטיה מהותית, המחויבת לחופש הביטוי ולהגנה על זכויות האדם.** כמדינה המתגאה בהיותה "הדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון", על ישראל לקדם הצעות חוק הפוכות, המגינות על זכויות האדם של כלל תושביה ובמיוחד זכותם של מיעוטים להשמיע את דעתם.

12. **החלשת ארגוני זכויות האדם בישראל עלולה להאיץ את המאמצים הבין-לאומיים לנקוט הליכים משפטיים מחוץ לישראל נגד מנהיגים ומפקדים צבאיים ישראלים.** הדרך למנוע מאמצים כאלה היא לשכנע את הקהילה הבין-לאומית שישראל עושה ככל יכולתה, בהגנות, לטפל בעצמה בחשדות לפשעי מלחמה. כאשר הכנסת פועלת להצרת צעדיהם של ארגוני זכויות האדם, היא מכשילה את היכולת לחקור ביעילות חשדות לפשעים.

13. שוב, ככל שמדובר בחשדות לפשעי מלחמה, אין מדובר בעניין פנימי, שכן חלות על מצבים כאלה נורמות משפטיות אוניברסליות של המשפט הפלילי הבינלאומי. הפצ"ר לשעבר והיום היועץ המשפטי לממשלה ד"ר אביחי מנדלבליט, ציין לכך זכות את פעולתם של ארגוני זכויות האדם המהווים צינור חסר תחליף להעברת מידע רלבנטי לפרקליטות אודות חשדות לפשעים. פעולות לסתימת הצינור, יביאו להכשרת הקרקע לצעדי אכיפה פלילית נגד אנשינו מחוץ לישראל, משום שאנחנו מסכלים אכיפה פנימית. זהו צעד שמסכן את המנהיגות המדינית והצבאית, בחושפו אותה להליכים פליליים חיצוניים. אנו משוכנעים שאויבי ישראל מלקטים את הצעדים השלטוניים הננקטים בשנים האחרונות במגמה למנוע



המכון הישראלי לדמוקרטיה

הצפתם והעלאתם לסדר היום של חשדות לביצוע פשעי מלחמה, כדי לבסס טיעון, לפיו מדינת ישראל אינה מעוניינת להיאבק בפשעי מלחמה והיא פועלת בדרכים שונות למניעת בירורם וחקירתם. טיעון כזה יסלול את הדרך לאכיפת הנורמות של המשפט הבינלאומי נגד ישראלים בערכאות שיפוט זרות- אוניברסליות ומדינתיות. אנו מזהירים מפני "פטריוטיזם" פופוליסטי שמשחק לידיהם של אויבי ישראל, ושהוא ההפך הגמור מפטריוטיזם אמת.

14. ארגונים העוסקים בזכויות האדם ודומיהם הם ארגונים ישראליים שראוי למדינה להתגאות בפעילותם. בעצם קיומם, ובביקורת הפנימית שהם מקיימים על פעולות השלטון, הם תורמים לגיטימציה של ישראל בעולם כמדינה דמוקרטית המכבדת את המשפט הבינ"ל ואת זכויות המיעוטים החיים בתוכה.

אנו מתנגדים להצעה זו מכל וכל.

בברכה ובכבוד רב,

ד"ר עמיר פוקס, עו"ד

המכון הישראלי לדמוקרטיה

פרופ' מרדכי קרמניצר

סגן נשיא למחקר

המכון הישראלי לדמוקרטיה